

ชุมชนในเขตอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยเป็นพื้นที่ที่ถูกควบคุมตามกฎหมายอนุรักษ์อย่างเข้มงวดมาเป็นเวลานานตามวัตถุประสงค์ในการดูแลรักษาโบราณสถานเพื่อให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ งานศึกษานี้ต้องการศึกษาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจของชุมชนในพื้นที่ดังกล่าว โดยศึกษาเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิต การใช้แรงงาน และการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการผลิตของกลุ่มอาชีพหลัก คืออาชีพเกษตรกรรม พาณิชยกรรมและรับจ้าง ตลอดจนเปรียบเทียบสถานภาพทางเศรษฐกิจและรูปแบบความสัมพันธ์ของครัวเรือนแต่ละอาชีพที่มีต่ออุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนและรักษาคุณค่าของพื้นที่อนุรักษ์ควบคู่กันไป วิธีการศึกษาด้วยสถิติพรรณนา ร่วมกับการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาพบการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอาชีพหลักของชุมชนซึ่งมีส่วนหัวหน้าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมลดลง พร้อมกับการเพิ่มขึ้นของสัดส่วนหัวหน้าครัวเรือนที่ประกอบอาชีพค้าขายหรือบริการ โดยกว่าครึ่งเป็นผู้ประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรมหรือรับจ้างมาก่อน สาเหตุที่ทำให้ประชาชนเหล่านี้หันมาประกอบอาชีพทางการค้ามากขึ้น ส่วนใหญ่เกิดจากปัญหาด้านแรงงานทั้งด้วยวัยที่มากขึ้นและขาดแคลนแรงงานครอบครัวมาสีบทอดอาชีพ ทำให้ผู้ที่ยังพอมีกำลังและต้องการรายได้มาเลี้ยงชีพได้ละทิ้งอาชีพเดิมไปประกอบอาชีพอื่นที่ใช้แรงงานน้อยกว่า และไม่ต้องใช้ความรู้มากนักอย่างงานค้าขาย กอปรกับความเป็นเมืองศูนย์กลางของตำบลและเป็นเมืองท่องเที่ยวที่เกื้อหนุนต่อการค้าขายจึงทำให้อาชีพทางพาณิชยกรรมขยายตัวขึ้น โดยรูปแบบการค้าส่วนใหญ่เป็นกิจการค้าขนาดเล็กที่ใช้เงินทุนตัวเองดำเนินการ ให้บริการแก่คนในตำบลเป็นส่วนใหญ่ มีส่วนน้อยที่มีรายได้จากนักท่องเที่ยวหรือคนต่างถิ่น ซึ่งผลจากการเปลี่ยนอาชีพส่วนใหญ่ทำให้ประชาชนมีรายได้และสถานภาพทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้น

ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างอุทยานประวัติศาสตร์กับระบบเศรษฐกิจของชุมชนในปัจจุบันพบว่าประชาชนเพียงบางส่วนโดยเฉพาะในกลุ่มอาชีพพาณิชย์กรรมเป็นผู้ได้ผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวในพื้นที่นี้ ทั้งจากการประกอบธุรกิจท่องเที่ยวโดยตรงและรายได้ที่เพิ่มขึ้นในช่วงเทศกาลประจำปี ส่วนประชาชนที่ไม่ได้ประโยชน์มีทัศนคติต่อคุณค่าทางสังคมในแง่ความภาคภูมิใจและบางส่วนไม่รับรู้ถึงคุณค่าความสำคัญของอุทยานประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นทัศนคติในด้านลบ ดังนั้นหน่วยงานของรัฐจำเป็นต้องสร้างทัศนคติที่ดีให้เกิดขึ้นกับประชาชนในความสำคัญในพื้นที่โบราณสถานทั้งต่อชุมชนและต่อส่วนรวม ตลอดจนสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานอนุรักษ์ต่างๆ เพื่อแสวงหาแนวทางที่ทุกฝ่ายได้ประโยชน์ร่วมกันมากที่สุดก่อนตัดสินใจดำเนินนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่กับการรักษาคุณค่าของพื้นที่โบราณสถาน

ข้อสรุปได้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนควบคู่ไปกับการอนุรักษ์เพราะการจำกัดการพัฒนาแต่เพียงอย่างเดียวจะทำให้ประชาชนประสบกับความยากลำบากในการดำรงชีวิต แต่แนวทางการพัฒนาจะต้องเป็นไปในทิศทางที่เหมาะสมและไม่ทำลายคุณค่าของพื้นที่ประวัติศาสตร์ให้เสียไป โดยได้เสนอแนะโดยการปรับปรุงโครงสร้างภาคเกษตรให้มีประสิทธิภาพขึ้นและส่งเสริมอุตสาหกรรมครัวเรือนขนาดเล็ก เพื่อยกระดับรายได้และความเป็นอยู่ของครัวเรือนที่ด้อยโอกาสในการประกอบอาชีพ ด้วยลักษณะการเจริญเติบโตในเศรษฐกิจทั้งสองภาคส่งผลกระทบต่อการใช้ที่ดินและต่อคุณค่าโบราณสถานน้อยกว่าอาชีพทางพาณิชย์กรรม ส่วนการส่งเสริมให้พาณิชย์กรรมเจริญเติบโตนั้นสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่และเพิ่มผลประโยชน์จากภาษีอากรเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ทำได้โดยปรับปรุงและลดหย่อนข้อบังคับการควบคุมประโยชน์การใช้ที่ดิน เช่น การจัดโซนนิ่ง พร้อมกับส่งเสริมการท่องเที่ยวในระดับจังหวัดให้มากขึ้น แต่การพัฒนาในแนวทางนี้ต้องเป็นไปอย่างรอบคอบเพราะเกิดผลกระทบต่อโครงสร้างของชุมชนและต่อคุณค่าของพื้นที่โบราณสถานได้ง่าย

Communities in Sukhothai Historical Park have grown under control strictly by regulations and laws to preserved historic monuments as cultural heritage of nation. The purposes of this study is to analyze the change of economic structure of communities in conserved area in aspect of production and laboring pattern including of producing land utilization. And to compare income-seeking ability, economic status of each households and relationship between Sukhothai Historical Park and communities. This study was mainly analyzed by quantitative research methodology and described with primary and secondary documents.

The research finds the transformation of main economic sector that change gradually from agriculture base into commercial. The push causes are labour problem, incapable working and lacking of inherited labour, and inefficient productivity. So that makes households have changed into commercial works because of less labour force and knowledge requiring. Besides, Muang Kao community is full of its potential that is a center of Tambon and Sukhothai Historical Park nearby, thus to create a pull factor to support trades grow up diversely. Most businesses are small size, requiring own capital and distributing their service in community scale. The result of career changing generated more income and better living.

About relationships between Sukhothai Historical Park and community economic is only concerned with partly group especially either in commercial sector or live along business zone that can take advantage directly and indirectly from tourism activities. Meanwhile, the rest who lack these opportunities respond to the park either in social value or negative attitudes.

Conclusion points out two aspects, first is the important of creating positive attitude on local about values of historic monuments to their own community and public. Government has to generate understanding towards on conservation tasks among local people. And the necessity of community economic development has to proceed appropriately along with conservation for good living of people. The recommendation policy is to reserve agriculture sector and promoting small size household industries because of their land use have less effects on the area. About promoting commercial sector can stimulated by improving and slacken all regulations that control land and building use, including promoting tourism at local level for distributing income. But this way need manage zoning carefully because unsatisfactory effect may occur on community structure and value of historic area.